

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»**

Навчально-науковий інститут
права і соціальних технологій

Кафедра соціальної роботи

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор НУ «Чернігівська політехніка»

_____ О.О. Новомлинець

«___» _____ 2025 р.

ПРОГРАМА

фахового випробування вступників
на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування»
на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста,
освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня
молодшого бакалавра

Розглянуто на засіданні
кафедри соціальної роботи
Протокол №3 від 19.03.25 р.

ЗМІСТ

ЗАТВЕРДЖУЮ	1
ЗМІСТ	2
1. Загальні відомості	5
2. Мета вступного фахового випробування	5
3. Характеристика змісту програми	5
1.1. Соціальна робота як суспільний феномен, професійна діяльність та наука	6
1.2. Права людини в аспекті соціальної роботи	6
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	7
2.1. Соціальна робота в системі знань про людину та суспільство	7
2.2. Соціологічні та соціально-політичні засади соціальної роботи	7
2.3. Роль психології та педагогіки в соціальній роботі	8
За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: <i>знати:</i>	8
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	8
3.1. Психолого-орієнтовані теорії соціальної роботи	9
3.2. Соціолого-орієнтовані теорії соціальної роботи	9
3.3. Комплексно-орієнтовані теорії соціальної роботи	9
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	10
4.1. Характеристика основних методів та підходів в індивідуальній соціальній роботі	10
4.2. Консультація та посередництво в соціальній роботі	11
4.3. Технології інформування та налагоджування зв'язків з громадськістю	11
4.4. Методи розв'язання конфліктних ситуацій	11
4.5. Технології соціальної діагностики та прогнозування в соціальній роботі	11
4.6. Соціальна реабілітація та адаптація як технології соціальної роботи	12
За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: <i>знати:</i>	12
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	12
5.1. Люди похилого віку як клієнти соціальної роботи та системи соціального захисту	12

населення	13
5.2. Люди з інвалідністю як клієнти соціальної роботи	13
5.3. Завдання та особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в Україні	13
5.4. Актуальність гендерних проблем в Україні. Соціальна робота з жінками: напрямки і форми	14
5.5. Напрямки і форми соціальної роботи з молоддю та дітьми	14
5.6. Бідність як проблема соціальної роботи	14
5.7. Проблеми зайнятості та безробіття в соціальній роботі	14
5.8. Бездомність як проблема соціальної роботи	14
5.9. Поняття соціального ризику та груп соціального ризику. Маргіналізація особистості	15
5.10. Поняття соціальної норми та патології. Девіантна поведінка особистості	15
За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: <i>знати:</i>	15
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	16
6.1. Характеристика системи соціального захисту та забезпечення в Україні	17
6.2. Соціальна допомога як складова і різновид діяльності системи соціального захисту населення	17
6.3. Методи обслуговування у стаціонарних і нестаціонарних закладах системи соціального захисту населення	17
6.4. Методика ведення документації в установах і закладах системи соціального захисту населення	17
За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: <i>знати:</i>	18
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	18
7.1. Статус, професійні вимоги та функції соціального працівника в Україні	19
7.2. Система підготовки спеціалістів для соціальної роботи в Україні	19
За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: <i>знати:</i>	19
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	19
4. Вимоги до здібностей та рівня підготовленості абітурієнтів	20
5. Порядок проведення вступного фахового випробування	20

6. Структура екзаменаційного білета	20
7. Критерії оцінювання вступного фахового випробування	21
1.	

1. Загальні відомості

Програма вступних випробувань з дисциплін «Теорія соціальної роботи» та «Методи та технології соціальної роботи», розроблена для прийому на навчання зі скороченим терміном, осіб, що здобули освітньо-кваліфікаційний рівень молодшого спеціаліста, освітньо-професійний ступінь фахового молодшого бакалавра, освітній ступінь молодшого бакалавра у галузі знань 23 «Соціальна робота» та в інших галузях знань (згідно Правил прийому до Національного університету «Чернігівська політехніка» в 2025 році).

Дана програма спрямована на перевірку рівня підготовки здобувачів вищої освіти за освітньо-кваліфікаційним рівнем молодшого спеціаліста, освітньо-професійним ступенем фахового молодшого бакалавра, освітнім ступенем молодшого бакалавра, висвітлення питань основних тем, формування вимог до відповідей абітурієнтів.

Для вступу на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти зі скороченим терміном навчання спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» передбачається проведення фахового вступного випробування з предметів «Теорія соціальної роботи» та «Методи та технології соціальної роботи».

2. Мета вступного фахового випробування

Метою вступного іспиту на перший (бакалаврський) рівень вищої освіти зі скороченим терміном навчання спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» є формування контингенту здобувачів вищої освіти, найбільш здібних до успішного опанування дисциплін означеної спеціальності, шляхом оцінки знань та навичок абітурієнтів.

Програма конкурсних вступних випробувань складена відповідно до програм дисциплін «Теорія соціальної роботи» та «Методи та технології соціальної роботи», вивчення яких передбачено навчальним планом підготовки фахівців за відповідним напрямом.

3. Характеристика змісту програми

Програма вступного іспиту при прийомі на навчання зі скороченими термінами підготовки бакалавра спеціальності І10 «Соціальна робота та консультування» має інтегрований характер і включає питання з таких модулів:

Модуль 1. Соціальна робота як наука та професійна діяльність.

Модуль 2. Міждисциплінарний характер соціальної роботи.

Модуль 3. Сучасні теорії соціальної роботи.

Модуль 4. Основні методи та технології соціальної роботи.

Модуль 5. Проблемне поле соціальної роботи. Зміст соціальної роботи з різними групами клієнтів.

Модуль 6. Особливості соціальної роботи в системі соціального захисту населення.

Модуль 7. Особистість та діяльність соціального працівника.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

МОДУЛЬ 1. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК НАУКА ТА ПРОФЕСІЙНА

ДІЯЛЬНІСТЬ

1.1. Соціальна робота як суспільний феномен, професійна діяльність та наука

Сучасні підходи до визначення поняття „Соціальна робота”. Поняття, зміст, функції та структура соціальної роботи в суспільстві. Значення соціальної роботи на сучасному етапі розвитку українського суспільства. Рівні соціальної роботи.

Предмет, об’єкт та суб’єкт соціальної роботи. Характер суб’єкт-об’єктних та суб’єкт-суб’єктних відносин в соціальній роботі. Професійна взаємодія в соціальній роботі - теоретичні аспекти.

Коротка характеристика принципів та цінностей соціальної роботи. Загальнолюдські цінності та моральні відносини сучасного українського суспільства. Ціннісні орієнтації та соціальні установки особистості. Роль соціальної роботи в реалізації ціннісних орієнтирів людини. Соціокультурні та моральні цінності суспільства і соціальна робота. Етичний кодекс спеціалістів із соціальної роботи України.

Соціальна робота як суспільний феномен. Волонтерська діяльність як важливий ресурс соціальної роботи.

Якісний стан соціальної діяльності в Україні. Поняття “соціальна держава”, “соціальна політика” і “соціальна робота”, їх взаємозв’язок.

Визначення теорії соціальної роботи як науки, її інтегрований зміст. Об’єктно-предметне поле теорії соціальної роботи. Закономірності, принципи та основні завдання соціальної роботи як науки. Понятійно-категоріальний апарат теорії соціальної роботи.

1.2. Права людини в аспекті соціальної роботи

Коротка історія прав людини. Поняття та характеристики прав та свобод людини. Види прав та свобод. Закони як гарантії правової держави. Механізм захисту прав людини на міжнародному рівні. Загальна декларація про права людини. Україна як соціальна держава і громадянське суспільство. Конституція держави, угоди та конвенції, хартії прав, інші документи, що містять інформацію про права людини.

Специфіка розуміння прав людини в соціальній роботі.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: знати:

- визначення поняття „Соціальна робота»;
- взаємозв’язок понять “соціальна держава”, “соціальна політика” і “соціальна робота”;
- зміст соціальної роботи на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

розуміти:

- структуру та рівні соціальної роботи в суспільстві;
- закономірності, принципи та основні завдання соціальної роботи як науки;
- взаємозв’язок соціокультурних та моральних цінностей суспільства і соціальної роботи;

вміти:

- використовувати теоретичні знання у вирішенні професійних завдань;
- орієнтуватись у характеристиках та проблемах різних соціальних груп

населення згідно Етичного кодексу;

- впроваджувати основні принципи теорії соціальної роботи в практику;
- обирати найбільш прийнятні теоретичні підходи для втручання у соціальну ситуацію клієнта.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Волонтерський рух в Україні : навч. посіб. для студ. спец. 231 "Соціальна робота" / [уклад. Л. В. Хоменко]; Черкас. облдержадмін., Упр. освіти і науки, Комун. ВНЗ "Уман. гуманітар.-пед. коледж ім. Т. Г. Шевченка". Умань : Сочінський М. М. [вид.], 2019. 71 с.
2. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. І.Д.Зверевої. Київ, Сімферополь: Універсум, 2012. 536 с.
3. Історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О.О.Кравченко, О. О. Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Вид. 3-є доповн. та переробл. Умань : Візаві, 2018. 185 с.
4. Климанська Л. Д., Савка В. Є., Хома Н. М. та ін. Соціальна політика : навч. посіб. за заг. ред. В. М. Пічі та Я. Б. Турчин. 2-ге вид. випр. і доповн. Львів : «Новий Світ 2000», 2020. 318 с.
5. Маховський Д. Соціальна політика України: стан та перспективи розвитку // Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. № 2. 2017. С. 31-37.
6. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота // Академія праці, соціальних відносин і туризму. Київ., 2020. 275 с.
7. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О.О.Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 244 с.
8. Ярошенко А.О., Семигіна Т.В., Сухицька Н.В. Історія та теорія соціальної політики України: Навч. посібн. За ред. А.О. Ярошенко. К., НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. 289 с.

МОДУЛЬ 2. МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ХАРАКТЕР СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

2.1. Соціальна робота в системі знань про людину та суспільство

Значення та зміст соціальних і гуманістичних засад сучасної соціальної роботи. Взаємозв'язок соціальної роботи з гуманітарними науками: спільність та відмінність об'єктів і предметів дослідження. Особливості розуміння різнорівневої соціальної роботи та змісту діяльності соціальних працівників в аспекті філософських, соціологічних, політологічних, педагогічних та психологічних галузей знань.

Особливості застосування інтегрованого (системного) підходу в сучасній соціальній роботі.

2.2. Соціологічні та соціально-політичні засади соціальної роботи

Соціально-політичні та ідеологічні основи соціальної роботи. Політико-правові особливості управління соціальними процесами. Україна як соціальна держава: особливості соціально-економічного розвитку країни на сучасному етапі. Завдання,

механізми впровадження та умови успішності соціальної політики в Україні для вирішення проблем населення. Основні напрямки та показники реалізації сучасної соціальної політики держави.

Соціологічні джерела соціальної роботи. Суспільство, соціальні системи та соціальні відносини в аспекті соціальної роботи та соціальної політики. Значення, зміст та особливості основних соціологічних теорій та методів, що застосовуються в соціальній роботі. Методи та етапи проведення соціологічного дослідження для потреб соціальної роботи.

2.3. Роль психології та педагогіки в соціальній роботі

Значення педагогічних знань та принципів в діяльності соціальних працівників. Педагогічний характер та особливості використання педагогічних теорій і методів в соціальній роботі. Аналіз основних груп методів педагогічного впливу. Теоретичні основи та проблеми соціальної педагогіки в Україні.

Взаємозв'язок психології та соціальної роботи. Зміст та використання психологічних теорій і методів в практиці соціальних працівників.

Об'єкт та предмет психології соціальної роботи як міждисциплінарної інноваційної галузі знань. Психологічні підходи до розуміння проблематики особистості, значення соціально-психологічних теорій соціалізації особистості в аспекті індивідуальної соціальної роботи.

Зміст психолого-педагогічної культури та майстерності соціального працівника.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: *знати:*

- зміст соціальних і гуманістичних засад сучасної соціальної роботи;
- зміст та особливості основних соціологічних теорій та методів, що застосовуються в соціальній роботі»;
- взаємозв'язок психології та соціальної роботи;

розуміти:

- особливості застосування інтегрованого (системного) підходу в сучасній соціальній роботі;
- напрямки та показники реалізації сучасної соціальної політики держави;
- взаємозв'язок психологічних теорій з практикою соціальних працівників в виробництва і потреб;

вміти:

- класифікувати методи проведення соціологічного дослідження для потреб соціальної роботи;
- застосовувати соціально-психологічні теорії соціалізації особистості в аспекті індивідуальної соціальної роботи;
- аналізувати основні групи методів педагогічного впливу;
- визначати етапи проведення соціологічного дослідження для потреб соціальної роботи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Лукашевич, М. П. Соціальна робота (теорія і практика) : підручник. 2-ге вид., стер. К. : Каравела, 2018. 368 с.

2. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота // Академія праці, соціальних відносин і туризму. Київ., 2020. 275 с.

3. Теорія та історія соціальної роботи : навчальний посібник / уклад. О.О.Матрос; МОН України, Уманський державний пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. 244 с.

МОДУЛЬ 3. СУЧАСНІ ТЕОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Психолого-орієнтовані теорії соціальної роботи

Філософське підґрунтя психодинамічної теорії. Психосоціальна терапія Вудс та Холліс. Орієнтована на вирішення проблеми соціальної роботи. Застосування психодинамічного підходу в стаціонарних установах. Психодинамічний напрямок та сімейна терапія в соціальній роботі.

Біхевіоральна концепція. Принципи застосування біхевіоральної терапії. Когнітивно-біхевіоральна терапія. Біхевіоральний підхід в роботі з людьми з розумовими обмеженнями. Соціальне навчання. Біхевіоральна терапія в роботі з дітьми. Тренінги спілкування та впевненості у собі. Обмеження та можливості біхевіоральної теорії.

Екзистенційно-гуманістична теорія і практика соціальної роботи. Гуманістична клієнт-центрована модель як основне джерело цінностей в соціальній роботі. Гуманістичний підхід Абрахама Маслоу. Логотерапія та екзистенційний аналіз за В. Франклом. Практичне застосування гуманістичних теорій в соціальній роботі. Особливості застосування екзистенційно-гуманістичного підходу в Україні.

Досвід, перспективи та проблеми застосування психолого-орієнтованих моделей соціальної роботи в Україні.

3.2. Соціолого-орієнтовані теорії соціальної роботи

Загальна теорія систем - основні принципи. Теорія систем у соціальній роботі - характеристика та особливості застосування. Переваги та недоліки застосування теорії систем у соціальній роботі. Теорія екологічних систем - моделі життя. Взаємовідносини „Людина - середовище”. Створення мереж та системи соціальної підтримки. Система соціальної роботи - основні підходи до аналізу.

Соціально-психологічне підґрунтя соціальної роботи. Теорія ролей. Теорія комунікацій у соціальній роботі.

Соціально-радикальний (Марксистський) підхід у соціальній роботі. Структурна модель соціальної роботи. Феміністична теорія соціальної роботи та антидискримінаційні перспективи. Цивілізаційний та культурологічний підходи у соціальній роботі.

Особливості застосування соціолого-орієнтованих теорій соціальної роботи в Україні: проблеми та перспективи.

3.3. Комплексно-орієнтовані теорії соціальної роботи

Теорія кризового втручання - історія та сучасність. Поняття кризи, типи кризових ситуацій. Специфічні характеристики кризового втручання. Особливості кризового консультування на Телефоні Довіри.

Проблемно-орієнтований підхід у соціальній роботі - основні принципи та етапи.

Специфіка застосування на практиці.

Соціальна робота в громаді. Поняття територіальної громади та громади за інтересами. Соціальна робота з групами в громаді. Проблеми і перспективи розвитку соціальної роботи в громаді в Україні.

Соціально-педагогічна та вітально-орієнтована моделі практики соціальної роботи. Адаптивно-соціалізаційна концепція соціальної роботи. Концепція життєвих сил людини.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен:

знати:

- поняття «теорії соціальної роботи; «територіальної громади та громади за інтересами»
- специфічні характеристики кризового втручання;
- способи практичного застосування гуманістичних теорій в соціальній роботі.

вміти:

- ініціювати створювати мережі та системи соціальної підтримки;
- пояснювати проблемно-орієнтований підхід у соціальній роботі ;
- розрізняти комплексно-орієнтовані теорії соціальної роботи;
- порівнювати моделі соціальної роботи;

розуміти:

- переваги та недоліки застосування теорії систем у соціальній роботі;
- специфіку застосування на практиці теорій;
- особливості застосування соціолого-орієнтованих теорій соціальної роботи в Україні: проблеми та перспективи.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Лукашевич, М. П. Соціальна робота (теорія і практика) : підручник. 2-ге вид., стер. К. : Каравела, 2018. 368 с.
2. Сучасні теорії соціальної роботи : Антологія [упоряд. Т. Семигіна]. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму. 2021. 160 с.
3. Семигіна Т.В. Міжнародна соціальна робота : глобальні пріоритети соціального розвитку і нове визначення соціальної роботи. *Вісник АПСВ.2015. №1. С. 6-11.*

МОДУЛЬ 4. ОСНОВНІ МЕТОДИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

4.1. Характеристика основних методів та підходів в індивідуальній соціальній роботі

Індивідуальна соціальна робота як метод: поняття, зміст, особливості формування моделі діяльності соціального працівника. Класифікація та характеристика соціально-психологічних проблем, що вирішуються методами індивідуальної роботи. Індивідуальна робота як процес, поняття й етапи втручання в ситуацію клієнта. Поняття підтримуючих стратегій в індивідуальній соціальній роботі.

Життєві кризи особистості, значення діяльності соціальних працівників для їх

подолання. Прояви та характеристики життєвих криз, способи ставлення особистості до життєвих труднощів. Методи допомоги в кризових ситуаціях та шляхи запобігання їх розвитку. Особливості залучення методів і прийомів соціально- психологічної терапії в соціальній роботі на індивідуальному рівні.

Спілкування як інструмент соціальної роботи. Складові, види та функції спілкування у соціальній роботі. Техніки проведення бесіди в практиці соціального працівника. Характеристика основних видів запитань та особливості їх застосування в різних ситуаціях взаємодії з клієнтами.

4.2. Консультація та посередництво в соціальній роботі

Поняття, зміст та форми соціального посередництва. Особливості посередницької діяльності соціальних працівників у різних сферах діяльності. Значення визначення професійних меж при здійсненні посередництва.

Особливості використання технології консультування в соціальній роботі. Основні види та напрямки консультацій. Етапи та умови проведення консультації.

Професійна консультація та її особливості, основні принципи роботи консультанта. Характеристика групової та індивідуальної професійної консультації.

4.3. Технології інформування та налагоджування зв'язків з громадськістю

Необхідність формування зв'язків із засобами масової інформації як складова спілкування та взаємодії в соціальній роботі. Зміст та моделі технологій налагодження зв'язків з громадськістю.

Технології інформування та їх використання в соціальній роботі. Принципи побудови виступу, вимоги до соціальної реклами та інших інформаційних матеріалів стосовно діяльності соціальних служб.

4.4. Методи розв'язання конфліктних ситуацій

Поняття та складові конфліктів у соціальній роботі. Види конфліктних ситуацій в практиці соціальних працівників. Шляхи та умови запобігання розвитку конфліктів.

Стратегії розв'язання конфліктів різного рівня: сучасні теорії та моделі. Особливості поведінки соціального працівника в конфліктних ситуаціях.

Проблеми розвитку та протікання конфліктів на етнічному ґрунті. Дії соціальних працівників в ситуаціях етнічних конфліктів.

4.5. Технології соціальної діагностики та прогнозування в соціальній роботі

Характеристика та етапи соціальної діагностики взаємин у соціумі. Значення соціальної діагностики при визначенні проблем клієнтів. Зміст соціально-діагностичних процедур. Види та функції соціальної діагностики як технології соціальної роботи. Особливості соціальної діагностики групових процесів.

Прогнозування та моделювання в соціальній роботі. Поняття та види прогнозів. Функції та зміст прогностичної діяльності. Класифікація прогностичних методик. Коротка характеристика методів екстраполяції, факторного аналізу, “методики Дельфи”. Особливості застосування означених методик в практиці соціальної роботи.

Значення технологій соціальної діагностики та прогнозування для профілактичної діяльності в соціальній роботі.

4.6. Соціальна реабілітація та адаптація як технології соціальної роботи

Теоретичні основи соціальної реабілітації та адаптації. Зміст, рівні та форми соціальної адаптації як технології соціальної роботи. Поняття дезадаптації та соціального середовища. Діяльність соціальних працівників з метою сприяння соціальній адаптації та побудови доступного простору й середовища для різних груп клієнтів.

Принципи та форми технології соціальної реабілітації різних груп клієнтів. Особливості медичної, психологічної, соціально-побутової та професійної реабілітації. Індивідуальна програма реабілітації: зміст та методи реалізації.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: *знати:*

- поняття, зміст, особливості формування моделі діяльності соціального працівника;

- технології інформування та налагоджування зв'язків з громадськістю;
- суть соціальної реабілітації та адаптації як технології соціальної роботи;
- методи розв'язання конфліктних ситуацій;

вміти:

- будувати індивідуальну програму реабілітації: зміст та методи реалізації.
- пояснювати життєві кризи особистості;
- розрізняти основні види та напрямки консультацій;
- визначати необхідність підтримуючих стратегій в індивідуальній соціальній роботі;

розуміти:

- значення технологій соціальної діагностики та прогнозування для профілактичної діяльності в соціальній роботі об'єктивні причини державного регулювання економіки;
- принципи побудови виступу, вимоги до соціальної реклами та інших інформаційних матеріалів стосовно діяльності соціальних служб ;
- особливості посередницької діяльності соціальних працівників у різних сферах діяльності;
- особливості залучення методів і прийомів соціально-психологічної терапії в соціальній роботі на індивідуальному рівні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг) / І.Іванова. К.: Університет «Україна». 2018. 420 с.
2. Методи соціальної роботи : курс лекцій / МОН України, Уманський державний педагогічний ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Н. І. Ревнюк ; [рец. Н. М. Коляда, І. В. Албул]. Умань : Жовтий О. О., 2016. 98 с.
3. Методи соціальної роботи: Навчальний посібник / МОН України Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини; І.Г. Гончар. - Умань : ВПЦ Візаві, 2018. 117с.
4. Семигіна Т. Сучасна соціальна робота. Київ: Академія праці, соціальних відносин і туризму, 2020. 275 с.
5. Технології соціальної роботи : навч. посібник / Уклад. Н.М. Коляда, Н. В.

Левченко. Умань : Візаві, 2018. 338 с.

МОДУЛЬ 5. ПРОБЛЕМНЕ ПОЛЕ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ. ЗМІСТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З РІЗНИМИ ГРУПАМИ КЛІЄНТІВ

5.1. Люди похилого віку як клієнти соціальної роботи та системи соціального захисту населення

Науки, що вивчають старіння. Біологічні, психологічні, екологічні і соціальні фактори старіння. Психологічна характеристика процесу старіння. Ейджизм. Соціально-психологічні типи пристосування до старості. Основні проблеми людей похилого віку.

Система та зміст роботи закладів соціальної роботи з людьми похилого віку. Соціальне обслуговування престарілих. Медико-соціальна реабілітація людей похилого віку. Соціальні установи і заклади по роботі з означеними категоріями людей.

Основні знання і вміння, необхідні соціальному працівникові при роботі з людьми похилого віку. Тактика поведінки соціального працівника при роботі з літніми людьми.

Міжнародний досвід соціальної роботи з людьми похилого віку. Інноваційні форми та методи соціальної роботи з людьми похилого віку.

5.2. Люди з інвалідністю як клієнти соціальної роботи

Поняття, види та групи інвалідності. Сучасні міжнародні концептуальні основи соціального захисту людей з інвалідністю. Психосоціальні проблеми людей з інвалідністю в Україні. Загальні причини інвалідності та їх особливості в Україні. Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для людей з інвалідністю - характеристика документів.

Соціальна допомога людям з інвалідністю. Соціально-психологічна реабілітація та соціальна адаптація як основні складові інтегративного підходу у соціальній роботі з людьми з інвалідністю. Напрямки і види соціальної роботи з людьми з інвалідністю. Заклади та установи, що займаються соціальною роботою з означеною групою.

Міжнародний досвід соціальної роботи з людьми з інвалідністю. Інноваційні форми та методи соціальної роботи з людьми з інвалідністю.

5.3. Завдання та особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в Україні

Поняття сім'ї та її роль в соціалізації людини. Типи і функції сім'ї. Соціальні проблеми сучасної сім'ї в Україні. Основні види і форми соціальної роботи з сім'єю. Поняття та види неблагополучних сімей. Форми державної допомоги сім'ям, соціальні служби по роботі з сім'єю. Нормативно-правова база соціальної роботи із сім'єю.

Соціальний супровід неблагополучної сім'ї. Інноваційні методи роботи з сім'єю: міжнародний та вітчизняний досвід.

5.4. Актуальність гендерних проблем в Україні. Соціальна робота з жінками: напрямки і форми

Проблеми сексизму та гендеру в Україні. Гендерні стереотипи. Статус жінки в сучасному суспільстві, його еволюція та культурна обумовленість. Основні проблеми жінок в Україні, їх причини. Напрямки вирішення “жіночих” проблем. Сутність і форми соціальної роботи з жінками. Органи та установи, що займаються соціальною роботою з означеною групою.

Феміністичні напрямки в соціальній роботі. Поняття „гендерні відносини”. Форми соціальної роботи з жінками. Правовий статус жінок в Україні.

5.5. Напрямки і форми соціальної роботи з молоддю та дітьми

Характеристика молоді як особливої соціальної групи. Соціально-економічні і психологічні проблеми молодих людей в Україні. Суть і принципи соціальної молодіжної політики. Центри соціальних служб для молоді та їх діяльність у профілактиці та розв'язанні молодіжних проблем. Недержавні та політичні об'єднання молодих людей - напрямки діяльності.

Різновиди груп ризику дітей в Україні. Девіантна поведінка дітей: способи профілактики та втручання. Форми соціальної роботи з дітьми вулиці. Діти, що залишилися без піклування - сімейні форми виховання.

5.6. Бідність як проблема соціальної роботи

Різні підходи до поняття бідності. Критерії бідності. Зарубіжний досвід боротьби з бідністю. Межа бідності в Україні. Способи подолання бідності в Україні. Ознайомлення зі Стратегією подолання бідності в Україні. Складові частини документу. Етапи стратегії подолання бідності в Україні. Прожитковий мінімум.

5.7. Проблеми зайнятості та безробіття в соціальній роботі

Поняття зайнятості та безробіття як соціальних явищ. Фрикційне, структурне та циклічне безробіття. Причини, що їх обумовлюють. Повна зайнятість. Статус безробітного в Україні.

Види соціальних послуг і матеріальних допомог, які можуть бути надані безробітному. Адміністративна організація управління системою соціального захисту від безробіття. Діяльність державної служби зайнятості, центрів зайнятості по вирішенню проблем незайнятого населення та безробітних.

5.8. Бездомність як проблема соціальної роботи

Проблеми бездомності в Україні та світі в аспекті соціальної роботи. Теорії бездомності. Визначення бездомності. Український контекст бездомності. Основні проблеми соціальної роботи з бездомними. Організації і установи, що здійснюють соціальну роботу з цією категорією клієнтів.

Діяльність установ та організацій Міністерства соціальної політики по вирішенню проблем бездомних та осіб, що повернулися з місць позбавлення волі.

Інноваційні форми соціальної роботи з бездомними та особами, що повернулися

з місць позбавлення волі. Вулична соціальна робота.

5.9. Поняття соціального ризику та груп соціального ризику. Маргіналізація особистості

Поняття суб'єктів підвищеного ризику. Деякі змістовні характеристики соціальних процесів, що призводять до соціальних ризиків. Реальні і потенційні види жертв соціалізації.

Взаємозв'язок соціальних ризиків із соціально-економічним станом суспільства. Типологія ризиків. Спільне і відмінне у поняттях “групи соціального ризику” та “клієнти соціальних служб”. Суспільні процеси, особистісні та ситуаційні чинники, що призводять до ризикованої поведінки.

Поняття соціальної, культурної, правової, економічної маргіналізації.

5.10. Поняття соціальної норми та патології. Девіантна поведінка особистості

Соціальна норма. Аномія. Поняття соціальної патології. Види і прояви соціальної патології у життєдіяльності людини. Поняття “соціальна норма” та “девіантна поведінка”. Причини та види девіантної поведінки. Стратегії „нормалізації” та „контролю”: типові форми соціальної роботи в межах кожної з них.

Форми прояву девіантної поведінки. Адиктивна поведінка. Наркоманія та токсикоманія як форми порушення соціальних норм людського співжиття. Пияцтво та алкоголізм як прояви девіантної поведінки. Форми соціальної роботи з особами, що мають наркотичну та алкогольну залежність.

Делінквентна поведінка. Правопорушення як форма антисоціальної поведінки. Види правопорушень. Форми соціальної роботи з особами делінквентної поведінки.

Легка поведінка. Торгівля людьми: причини, мотиви та проблеми запобігання. Проституція та торгівля людьми як форми прояву девіантної поведінки.

Агресивна поведінка. Насильство в сім'ї та суспільстві. Аутоагресія. Суїцидальна поведінка. Засоби попередження та форми соціальної роботи у випадках суїциду.

5.11. Соціальна робота з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД

Сутність проблеми СНІДу в світовому масштабі та в Україні. Характеристика ризикованої поведінки та груп ризику щодо зараження хворобами, що передаються статевим шляхом та ВІЛ/СНІД. Особливості протікання захворювання. Проблеми людей - носіїв ВІЛ-інфекції. Зміст, форми та методи профілактики хвороб, що передаються статевим шляхом і ВІЛ. Форми соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД. Правові аспекти проблеми.

Діяльність всеукраїнської мережі людей, які живуть з ВІЛ.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: знати:

- біологічні, психологічні, екологічні і соціальні фактори старіння;
- напрямки і форми соціальної роботи з молоддю та дітьми;
- суспільні процеси, особистісні та ситуаційні чинники, що призводять до

ризикованої поведінки;

- основні проблеми соціальної роботи з бездомними;
- різновиди груп ризику дітей в Україні.

вміти:

- володіти інноваційними формами та методами соціальної роботи з людьми з інвалідністю;
- володіти інструментами соціального супроводу неблагополучної сім'ї;
- застосовувати методи вуличної соціальної роботи;
- визначати види соціальних послуг і матеріальних допомог, які можуть бути надані безробітному;
- враховувати особливості соціально-педагогічної роботи з сім'єю в Україні.

розуміти:

- зміст роботи закладів соціальної роботи з людьми похилого віку ;
- форми соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД;
- поняття соціальної норми та патології.
- діяльність установ та організацій Міністерства соціальної політики по вирішенню проблем бездомних та осіб, що повернулися з місць позбавлення волі;
- етапи стратегії подолання бідності в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Актуальні проблеми соціальної роботи: теорія і практика: колективна монографія / І. В. Албул, О. Д. Балдинюк, О. М. Бойко [та ін.] ; за ред. Н. М. Коляди ; МОН України, Уманський держ. пед. ун-т ім. Павла Тичини. Умань : Візаві, 2020. С. 25-38.
2. Віцукаєва К.М. Соціальний супровід клієнта : навчальний посібник / К.М. Віцукаєва Соціальний супровід клієнта. Одеса. Вид. Букаєв Вадим Вікторович. 2017.322 с.
3. Іванова І.Б. Методи соціальної роботи (на основі Державних стандартів соціальних послуг): навч. Посіб. /Іванова І.Б. К.: Університет «Україна», 2018, 302 с.
4. Коляда Н.М., Левченко Н.В. Технології соціальної роботи Ч.1. Теоретичний курс: Навчальний посібник / Укладачі: Н.М.Коляда, Н.В. Левченко. Умань: ВІЗАВІ, 2018. 338 с.
5. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навчальний посібник / [уклад.: Т. Д. Кочубей, О. М. Бойко]. Умань : ФОП Жовтий О.В., 2016. 278 с.
6. Соціальна робота із вразливими сім'ями та дітьми: посібник у 2-х ч.: Ч.1: Сучасні орієнтири та ключові технології / З.П. Кияниця, Ж.В. Петрочко. К.: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.

МОДУЛЬ 6. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

6.1. Характеристика системи соціального захисту та забезпечення в Україні

Сучасні уявлення про соціальну безпеку, соціальний захист та соціальне забезпечення громадян. Сутність та складові системи соціального забезпечення в Україні. Види соціального забезпечення. Коротка характеристика та сучасний стан системи пенсійного забезпечення. Особливості функціонування системи соціального страхування в Україні. Соціальне страхування та персоніфікація як основа ефективної системи соціального забезпечення.

Принципи, функції та складові соціального захисту в державі. Коротка характеристика діючої системи соціального захисту населення в Україні: інституції та напрямки діяльності.

6.2. Соціальна допомога як складова і різновид діяльності системи соціального захисту населення

Поняття соціальної допомоги (соціальний та соціально-правовий аспекти). Принципи, форми та функції соціальної допомоги. Напрямки реформування системи соціальної допомоги в Україні. Основні види та технології соціальної допомоги.

Адресність як визначальний принцип соціальної допомоги. Соціально-правові та етичні проблеми врахування майна, що перебуває у власності чи користуванні сім'ї. Роль соціальної інспекції в умовах реформування системи надання соціальної допомоги.

Організаційні та правові засади надання соціальних послуг в Україні. Поняття про стандарти надання соціальних послуг. Інноваційні моделі соціальних послуг. Вимірювання діяльності установ, що надають соціальні послуги в Україні.

6.3. Методи обслуговування у стаціонарних і нестаціонарних закладах системи соціального захисту населення

Види та коротка характеристика діючих стаціонарних і нестаціонарних закладів системи соціального захисту населення.

Особливості та вимоги щодо обслуговування у будинках-інтернатах та пансіонатах системи соціального захисту. Умови прийняття на обслуговування, види послуг, проблеми закладів.

Порядок надання послуг та методи роботи у територіальних центрах обслуговування самотніх непрацездатних громадян і відділеннях соціальної допомоги вдома.

Посадові обов'язки та функції соціальних робітників, соціальних працівників та фахівців системи соціального захисту населення.

6.4. Методика ведення документації в установах і закладах системи соціального захисту населення

Документальне забезпечення діяльності в системі соціального захисту населення: вимоги, види та значення документування. Методика оформлення документів як складова обслуговування.

Деякі характеристики документального забезпечення різноманітних соціальних

технологій. Сучасні інформаційні технології в системі соціального захисту. Значення інформаційних технологій в аспекті реформування системи соціального захисту населення. Способи побудови баз даних про отримувачів різних видів соціальних допомог.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: знати:

- поняття соціальної допомоги;
- сутність та складові системи соціального забезпечення в Україні;
- способи побудови баз даних про отримувачів різних видів соціальних допомог;

нормативно-правову базу системи соціального захисту та забезпечення в Україні.

вміти:

- володіти інноваційними моделями соціальних послуг;
- застосовувати методику ведення документації в установах і закладах системи соціального захисту населення;
- визначати роль соціальної інспекції в умовах реформування системи надання соціальної допомоги;

розуміти:

- зміст посадових обов'язків та функцій соціальних робітників, соціальних працівників та фахівців системи соціального захисту населення;
- методику ведення документації в установах і закладах системи соціального захисту населення;
- сучасні інформаційні технології в системі соціального захисту.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Баранник Л. Б. Соціальний захист громадян : навчальний посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. 246 с.
2. Дубич К.В. Вступ до соціальної допомоги: навчальний посібник. Київ: Видавничий дім «Слово», 2015. 224 с.
3. Соціальна робота із вразливими сім'ями та дітьми: посібник у 2-х ч.: Ч.1: Сучасні орієнтири та ключові технології / З.П. Кияниця, Ж.В. Петрочко. К.: ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 256 с.
4. Соціальна робота із вразливими сім'ями та дітьми: посібник у 2-х ч.: Ч.2: Ознаки вразливості та специфіка підтримки сім'ї і дитини / за заг. ред. Т.В.Журавель, З.П.Кияниці. К.:ОБНОВА КОМПАНІ, 2017. 352 с.
5. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення. Загальна частина :навчальний посібник / Б.І.Сташків. Чернігів : ПАТ "ПВК" "Десна", 2016. 692 с.
6. Технології соціальної роботи: Навчальний посібник з грифом МОН України. / О.А. Агарков, Д. Ю.Арабаджієв, Т. В.Єрохіна, В.В. Кузьмін, І.В. Мещан, В.М.Попович Запоріжжя: вид. комплекс АТ «Мотор-Січ», 2015. 487 с.
7. Утвенко В. В. Система соціального забезпечення та соціальної підтримки: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2018. 248 с.

МОДУЛЬ 7. ОСОБИСТІТЬ ТА ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНОГО

ПРАЦІВНИКА

7.1. Статус, професійні вимоги та функції соціального працівника в Україні

Багатосуб'єктність соціальної роботи. Правовий статус соціального працівника. Статус професії в Україні та світі. Престиж професії та проблеми мотивації до соціальної роботи у світлі нового підходу.

Основні функції соціальних працівників у суспільстві, залежність їх виконання від видів підходу до вирішення проблем клієнта. Базисні та спеціальні функції соціальної роботи. Специфіка виконуваних функцій в системі соціального захисту населення. Важливість та труднощі розвитку соціальної роботи в Україні .

Професіоналізм працівника системи соціального захисту. Професійні якості соціального працівника. Вимоги до особистості соціального працівника. Критерії визначення професійних якостей в соціальній роботі.

Поняття ролі та рольовий репертуар соціального працівника.

7.2. Система підготовки спеціалістів для соціальної роботи в Україні

Джерела впевненості соціального працівника в праві здійснювати вплив на особу. Ознаки професійної діяльності - соціальна робота. Поняття професіоналізму у соціальній роботі. Професіограма соціального працівника.

Професійна орієнтація та професійний відбір у соціальній роботі. Рівні підготовки фахівців. Ступені підготовки соціальних працівників в Україні. Основні навчальні заклади, що готують фахівців за даною спеціальністю в Україні. Аналіз існуючої та перспективи майбутньої системи підготовки кадрів для соціальної роботи.

Значення практичного навчання у формуванні професійності соціальних працівників.

За результатами вивчення даного модулю абітурієнт повинен: *знати:*

- професійні вимоги та функції соціального працівника в Україні;
- професійні якості соціального працівника;
- ступені підготовки соціальних працівників в Україні;
- ролі та рольовий репертуар соціального працівника.

вміти:

- формувати професійність соціальних працівників;
- застосовувати функції соціальних працівників у суспільстві;
- визначати професіограму соціального працівника;

розуміти:

- правовий статус соціального працівника;
- перспективи майбутньої системи підготовки кадрів для соціальної роботи;
- важливість та труднощі розвитку соціальної роботи в Україні.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Віцукаєва К.М. Соціальний супровід клієнта : навчальний посібник / К.М. Віцукаєва Соціальний супровід клієнта. Одеса. Вид. Букаєв Вадим Вікторович. 2017.322 с.

2. Вступ до спеціальності «Соціальна робота» в схемах і таблицях :навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / Світлана Сергіївна Заєць. Умань, 2016. 58 с.
3. Карпенко О. Г. Теорія та практика соціальної роботи : [навчальний посібник] / О.Г.Карпенко, Н. Ф. Романова. К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. 408 с.
4. Костева Т. Б. Роль іміджу в професії соціального працівника: Наукові праці. Педагогіка. 2016. 257 с.
5. Тимошенко Н. Є. Вступ до спеціальності : соціальна робота. Модуль 2 : навч. посіб. / Тимошенко Н. Є. К. : Київськ. ун-т імені Бориса Грінченка, 2014. 245 с.
6. Тимошенко, Н. Є., Кирилук О.В. Складові формування професійного іміджу майбутнього соціального працівника: зб. наук. праць. Київ, 2017. 199 с.

4. Вимоги до здібностей та рівня підготовленості абітурієнтів

Успішне засвоєння освітньо-професійної програми «Соціальна робота» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю І10 «Соціальна робота та консультування» зі скороченим терміном навчання потребує від абітурієнта наявності освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра за спорідненими спеціальностями (згідно Правил прийому до Національного університету «Чернігівська політехніка» в 2025 році), а також здібності до оволодіння знаннями, уміннями та навичками в галузі соціально-гуманітарних наук та професійно-орієнтованих дисциплін.

Обов'язковою умовою є вільне володіння державною мовою. Відбір здобувачів вищої освіти для зарахування здійснюється на конкурсній основі.

5. Порядок проведення вступного фахового випробування

Вступні фахові випробування проводяться у вигляді тестування і охоплюють питання з дисциплін, які передбачені навчальними планами підготовки освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра за відповідними спеціальностями.

Порядок проведення фахового вступного випробування визначається «Правилами прийому до Національного університету «Чернігівська політехніка» в 2025 році».

6. Структура екзаменаційного білета

Завдання для вступного фахового випробування для здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр» на базі освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра за спеціальністю І10 «Соціальна робота та консультування» включає:

- номер білету;
- 15 тестових завдань з дисциплін (тестові завдання з №1 по №10 оцінюються по 5 балів, а тестові завдання з №11 по 15 оцінюються в 10 балів);
- шкала оцінювання за 200 бальною шкалою.

7. Критерії оцінювання вступного фахового випробування

До кожного завдання запропоновано кілька відповідей, з яких абітурієнт повинен вибрати правильну, позначивши кружечком літеру, якою ця відповідь позначена, наприклад, (а).

Правильна відповідь за тестові завдання з №1 по №10 оцінюється п'ятьма балами за кожне завдання, тестові завдання з №11 по №15 оцінюється в 10 балів кожне завдання. Вступне завдання складається з 15 тестових завдань.

Вступне випробування оцінюється за шкалою від 100 до 200 балів. Загальна оцінка за підсумками вступного випробування (200-бальна шкала) визначається за формулою:

$$З = О \text{ тест} + 100,$$

де, О тест - оцінка відповідей на тестові питання за 100-бальною шкалою.

Особи, які отримали на фаховому вступному випробуванні менше 125 балів, не допускаються до участі в конкурсі.

У разі, коли на одне місце претендують декілька вступників із однаковим результатом іспиту, приймальна комісія враховує середній бал додатку до диплому освітньо-кваліфікаційного рівня молодшого спеціаліста, освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра, освітнього ступеня молодшого бакалавра. Конкурсний відбір проводиться на вакантні місця ліцензійного обсягу.